

ФОРМАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА КОМУНІКАТИВНІ ФУНКЦІЇ: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ МОВНОЇ СИСТЕМИ

Юлія Байло,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання,
Рівненський державний гуманітарний університет

У доповіді окреслено основні етапи розвитку лінгвістичної думки, що привели нас від класичних граматичних описів мови до сучасних прагматичних і комунікативних підходів. Метою є не лише простежити історичну динаміку, а й показати, як зміна наукової парадигми відбивається на практиці дослідження мови сьогодні.

Історично мовознавство виникло як дисципліна, покликана описати й нормувати мову. У працях Паніні в Давній Індії та граматиків елліністичної традиції мова постає як система правил. Цей підхід домінував протягом століть і знайшов новий імпульс у ХІХ–ХХ ст. в рамках структуралізму. Фердинанд де Соссюр запропонував бачити мову як систему знаків, у межах якої значення виникає з опозицій [1, с. 55]. Його підхід став базовим для європейського структуралізму, тоді як у США сформувався дистрибутивізм Леонарда Блумфілда, який прагнув максимально формалізувати аналіз мовної структури.

Проте вже в середині ХХ століття стало очевидно, що мовна система не може бути вивчена у відриві від її використання. Цей поворот відбувся у кількох напрямках: по-перше, зусилля Ноама Хомського, який наголосив на ролі ментальних процесів у породженні мовлення, вказали на межі «поверхневої» формальної граматики; по-друге, з'являються ідеї функціональної лінгвістики, яка вбачає у мові насамперед інструмент комунікації [3, с. 101].

Особливої уваги набувають дослідження прагматики. Теорія мовленнєвих актів Джона Остіна та Джона Серля демонструє, що кожне висловлення є не просто констатацією, а дією, що змінює ситуацію спілкування [1, с. 70]. Прагматика дозволяє розглядати мову у взаємодії, враховуючи інтенції мовців, контекст, невербальні компоненти, імплікатурну й пресупозиційну інформацію.

Її доповнює дискурс-аналіз, який орієнтується на вивчення мови у живій, соціально маркованій формі.

У межах сучасної комунікативної парадигми мова розглядається не лише як структурне утворення, а як динамічний механізм соціальної взаємодії. Ця парадигма охоплює когнітивну лінгвістику, що зосереджується на мовних концептах і метафорах; лінгвокультурологію, яка вивчає зв'язок мови та культури; гендерну лінгвістику, яка аналізує мовні прояви соціально сконструйованої статі; а також міжкультурну комунікацію, що актуальна в умовах глобалізації.

Таким чином, ми спостерігаємо поступову, але радикальну трансформацію: від нормативного аналізу мовних форм – до глибокого занурення в мовні практики, які визначають і формують наше соціальне буття. У цьому контексті важливим є також міждисциплінарний підхід. Лінгвістика більше не функціонує ізольовано – вона взаємодіє з філософією, соціологією, психологією, культурологією, семіотикою.

Наукове осмислення цієї еволюції дозволяє нам не лише краще зрозуміти природу мови, а й переосмислити методологію викладання мов, аналізу текстів і спілкування у професійному чи академічному середовищі. У сучасному світі, де комунікативна компетентність, міжкультурна чутливість і адаптивність стають визначальними навичками, саме прагматичне бачення мови дає змогу ефективно функціонувати у глобалізованому комунікативному просторі.

Підсумовуючи, можемо стверджувати: історія лінгвістичних учень – це не лише зміна теоретичних підходів, а й свідчення того, як змінюється уявлення про людину, її мислення, взаємодію і соціальну реальність. Увага до мови як до процесу, до її зв'язку з контекстом, культурою та особистістю робить лінгвістику однією з найактуальніших гуманітарних наук нашого часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сосюр Фердинан де. Курс загальної лінгвістики. Основи. Київ, 1998. 324 с.

2. Austin J.L. How to Do Things With Words: The William James lectures delivered at Harvard University in 1955. 2nd ed Oxford: Oxford University Press, 1980. 176 p.
3. Noam Chomsky. Syntactic Structures. Mouton de Gruyter. Berlin, 2002.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕРБАЛЬНОЇ СУГЕСТІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Ольга Яловенко,

кандидат філологічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Постановка проблеми. Сугестивне мовлення – це особлива форма мовного впливу, спрямована на формування певних уявлень, почуттів чи реакцій через використання стилістичних прийомів, таких як емоційно забарвлені слова, образи, метафори, порівняння тощо. Основною метою сугестивного мовлення є вплив на підсвідомість, часто без прямого пояснення чи аргументації, через емоційне навантаження.

У сучасному дискурсі, зокрема, в художній літературі, сугестивне мовлення має своє призначення і використовується з декількох причин: для викликання емоцій (автори часто застосовують емоційно забарвлені слова або вирази, щоб викликати у читача певні емоції – радість, сум, співчуття, страх тощо), створення образів (через метафори, порівняння, гіперболи і символи в уяві читача письменники малюють яскраві і багатозначні картини, які викликають потужні емоційні асоціації), використання риторичних фігур (анафора, епітети, риторичні запитання, які повторюються, сприяють підсиленню емоційного впливу на читача, створюючи враження ритмічності або наголошення на важливості певних моментів), техніки непрямого впливу (окремі персонажі або події можуть бути описані таким чином, що читач самостійно робить певні висновки, залучаючи його до активного сприйняття тексту), ритм і музичність мови (звукові елементи, такі як алітерація, асонанс, можуть створювати особливу атмосферу та підсилювати загальний ефект впливу на читача).

Ступінь дослідження проблеми. Дослідження вербальної сугестії в поезиці письменників-іммігрантів – це важлива тема в сучасному дискурсі літератури, яка